

APROB ___ semnat ___

___31.10._2019

Mihail COTOROBAI,
Avocatul Poporului (Ombudsmanul)

RAPORT PRIVIND VIZITA PREVENTIVĂ PENITENCIARUL NR.1 TARACLIA

09 octombrie 2019

Raportul a fost elaborat de,
angajații Oficiului Avocatului Poporului,
Direcția prevenirea torturii:

- *Lilian TUDOSAN, consultant superior, Direcția prevenirea torturii OAP*
- *Iurie DUBENCO, consultant superior, Direcția prevenirea torturii OAP*
- *Alexandru ZUBCO, Șef Direcție, Direcția prevenirea torturii OAP*

REPUBLIC OF
MOLDOVA

THE MINISTRY
OF JUSTICE

NATIONAL ADMINISTRATION OF PENITENTIARIES

Penitentiary
nr. 1 - Taraclia

A. INFORMAȚII GENERALE DESPRE VIZITĂ.

În conformitate cu dispozițiile paragrafului 8 din Regulamentul de organizare și funcționare a Oficiului Avocatului Poporului aprobat prin Legea nr.164/2015 și a art.24, al.2 din Legea cu privire la Avocatul Poporului nr.52/2014, dispoziției Avocatului Poporului la 09 septembrie 2019 a fost efectuată o vizită preventivă la Penitenciarul nr.1 Taraclia (*în continuare PI*).

Scopul vizitei: Vizita a avut drept scop monitorizarea situației privind respectarea drepturilor persoanelor aflate în custodie, etc. Echipa de vizită a monitorizat spațiile locative ale sectorului de deservire gospodărească, serviciul medical, cantina, sectorul nr.4 (deținuții plasați în conformitate cu art.206 Cod de executare), sectorul nr.1, izolatorul disciplinar și blocul locativ nr.1.

Standarde de monitorizare:

- 1) Normele CPT;
- 2) Rezoluția CES nr.663 C (XXIV) din 31/07/1957 privind Ansamblul de reguli minime pentru tratamentul deținuților;
- 3) Recomandarea Comitetului de miniștri ai statelor membre, referitoare la Regulile penitenciare europene REC (2006)2;
- 4) Rezoluția ONU nr.43/173 din 09/12/1988 privind Principiile pentru protecția persoanelor aflate sub orice formă de detenție sau închisoare;
- 5) Rezoluția ONU A/RES/57/199 din 18/12/2002 privind Protocolul opțional la Convenția împotriva torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante;
- 6) Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (CEDO) (articolul 3), protocoalele la CEDO și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante din 1987, precum și rapoartele Comitetului European pentru Prevenirea Torturii (CPT) privind situația din Republica Moldova;
- 7) Codul de executare / Statutul Executării pedepsei de către condamnați.

NOTĂ: Aspectele relatate în Raportul de vizită descriu exclusiv situația din ziua monitorizării!

B. INFORMAȚII GENERALE DESPRE INSTITUȚIE.

Penitenciarul nr.1-Taraclia este amplasat în orașul Taraclia, str.Vodoprovodnaia 5. Este un penitenciar de tip închis pentru detenția condamnaților majori de gen masculin. La momentul vizitei erau deținute 320 persoane pe un plafon de detenție de 336 persoane. Totuși, echipa de monitorizare a **atestat suprapopulare în unele sectoare locative.**

Accesul spre / din instituție rămâne dificil din cauza **sectorului de drum avariat**. Acest impediment creează ani în șir obstacole în activitatea instituției, precum și a serviciilor 112. În consecință, autoritățile de profil urmează să identifice o soluție promptă și urgentă în vederea asigurării căilor de acces optime spre instituția penitenciară, inclusiv transport public/ particular pentru angajații acestuia.

O altă problemă ține de **asigurarea instituției cu apă potabilă**. La moment, aceasta are loc prin sonde, conform unui contract încheiat cu autoritatea specializată din oraș, inclusiv prin sonde particulare. Potrivit administrației și a deținuților, apa potabilă este distribuită conform unui orar în scopul economisirii resurselor și banilor publici. Apa este distribuită de la ora 06.00 – 09.00 min., apoi deconectată, conectată la ora 14.00 – 16.00 până la 18.00 - 19.00 în fiecare zi. Echipa de vizită a observat că mulți deținuți făceau baie la ora 10.30 min. (igiena de dimineață), creându-se impresia că

apa a fost conectată grație vizitei preventive. La fel, echipa de vizită a primit informații credibile cu privire la acțiuni de constrângere din partea administrației și ierarhiei informale în utilizarea „dreptului la apă”. Dominația ierarhiei informale în instituția penitenciară este evidentă.

C. COOPERAREA.

Administrația P1 a manifestat deschidere și cooperare pe durata vizitei. Angajații OAP nu au avut restricții la accesul în instituție, secția medicală și spațiile de detenție. Angajații OAP au discutat cu șeful adjunct al P1 (Andrei Lambriu), șefa secției medicale, angajații instituției și persoane aflate în detenție.

D. CONDIȚIILE DE DETENȚIE.

D1. SUPRAPOPULAREA PENITENCIARULUI.

La momentul vizitei, potrivit datelor oferite de conducerea P1, în penitenciar se dețineau 320 de condamnați. Astfel, în urma monitorizării sectorului de deservire gospodărească, sectorului nr.4 și a blocului locativ nr.1, raportând suprafața dormitoarelor în raport cu numărul persoanelor găzduite în acestea, din cauza repartiției neuniforme, constatăm că are loc o încălcare a normelor minime de cel puțin 4 m² per deținut. Asigurarea normei minime de spațiu locativ (4m²) în blocurile locative ale instituției rămâne o problemă incomodă și s-a transformat într-o deficiență sistemică a instituției penitenciare/ în general a sistemului penitenciar. La fel, din cauza suprapopulării și a condițiilor de trai se observă o tensiune inerentă în relațiile dintre deținuți. Pe acest fundal tensionat au de suferit angajații instituției.

Potrivit Normelor CPT o închisoare suprapopulată presupune spații neigienice și strâmte, o lipsă constantă de intimitate (chiar și atunci când se folosesc utilitățile sanitare), activități reduse în afara celulelor ca urmare a unei solicitări ce depășește personalul și dotările disponibile, servicii medicale superaglomerate, tensiune crescută și mult mai multă violență între deținuți și între aceștia și personalul închisorii. Această listă este departe de a fi exhaustivă.

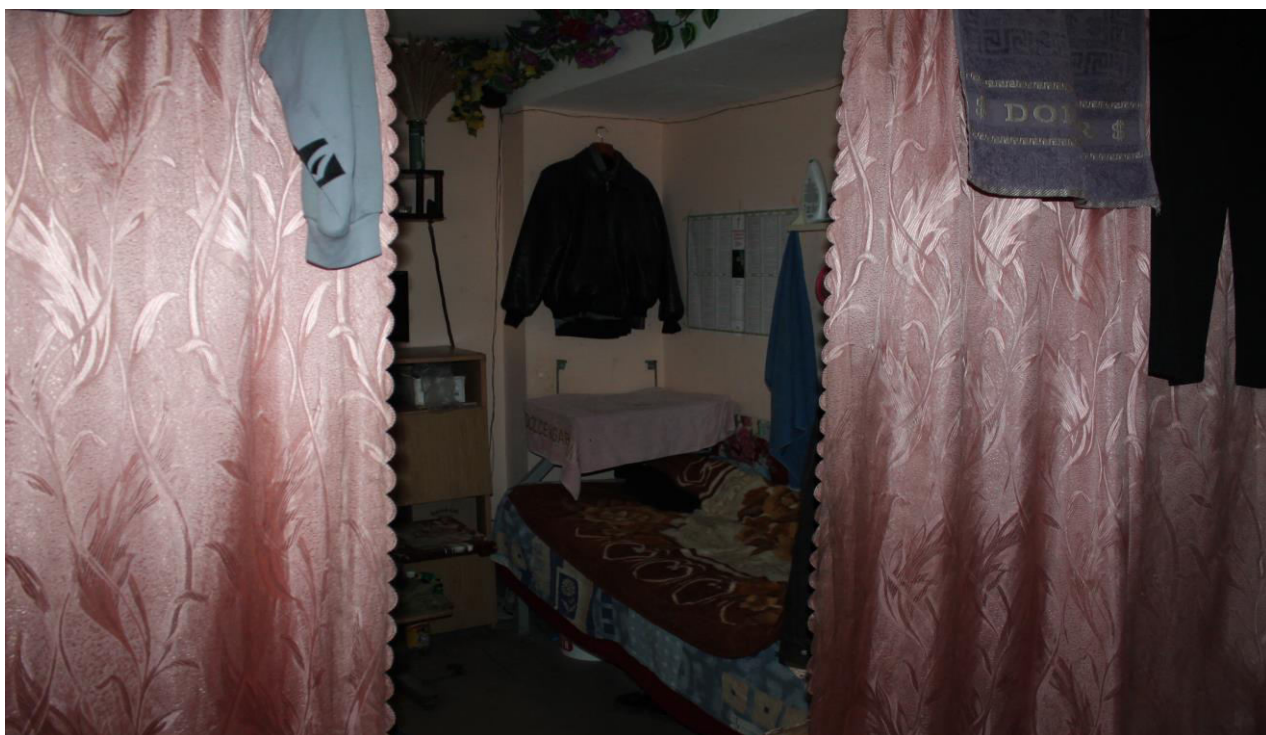
Astfel, concluzionăm că efectele adverse ale suprapopulării generează condiții de detenție inumane și degradante în instituția penitenciară nr.1.

D2. SECTORUL DE DESERVIRE GOSPODĂREASCĂ.

Sectorul de deservire gospodărească constituie o încăpere formată din trei dormitoare de tip barac în care, la momentul vizitei erau plasați 24 deținuți. În cadrul acestui „dormitor” fiecărui deținut îi revin mai puțin de 4 m² spațiu locativ. Dormitorul nu era aerisit și predomina fumul de țigară. Majoritatea paturilor din dormitoare sunt în două nivele fiind delimitate cu păaturi pentru a asigura intimitatea. Din cauza delimitării improvizate, pătrunderea luminii naturale și a aerului proaspăt este limitat în restul spațiului din încăpere. Lumina artificială este de intensitate mică. Acest fapt poate conduce la înrăutățirea vederii persoanelor custodiate.¹ În aceeași ordine de idei reiterăm că dormitoarele mari și

¹ Art.244 alin.(1) Cod de executare prevede că încăperile destinate cazării deținuților trebuie să corespundă exigențelor de sănătate și igienă stipulate în normativele de construcții ale Republicii Moldova, inclusiv privind volumul, spațiul, iluminatul, încălzitul și ventilarea. SMR, Regula 11 deținuții trebuie să aibă acces la suficientă lumină artificială pentru a putea citi sau lucra fără a-și afecta vederea.

suprapopulate implică inevitabil o lipsă de intimitate a deținuților, în viața de zi cu zi. Mai mult, riscul de intimidare și violență este imens.

D3. BLOCUL LOCATIV NR.1 (45 de condamnați).

Blocul locativ nr.1 este preconizat pentru cazarea condamnaților cu statut informal de așa numiți „umiliți” sau cu statut „nedeterminat”, sau care s-au dezis de „legile informale”. În special, îngrijorarea echipei de monitorizare este asupra presupunerii existenței unui „accept tacit” din partea administrației penitenciarelor privind acest fenomen.

Blocul respectiv dispune de încăpere pentru repartizarea hranei, baie, veceuri și celule locative. Celulele sunt amenajate pentru plasarea a câte 2, 4, 8 și 14 condamnați.

În urma monitorizării condițiilor de detenție din majoritatea celulelor și a discuțiilor cu deținuții aflați în custodie, am conchis asupra următoarelor:

- în două celule locative a fost atestată suprapopularea acestora;
- lumina naturală pătrundea în celulă prin geamurile de dimensiuni conforme de tip termopan. În una din celule, sticla de la geam era spartă;
- veceurile sunt separate și amplasate pe holul blocului locativ, fiind dotat cu ușă care asigură gradul minim de intimitate, starea sanitară-igienică fiind nesatisfăcătoare, persistă un miros înțepător;
- lipsa spațiului special amenajat pentru depozitarea bunurilor. Din aceste considerente condamnații sunt nevoiți ca lucrurile personale să fie păstrate în celule, sub paturi;
- cu referire la accesul la apa potabile, s-a constatat faptul că din motive necunoscute apa frecvent este deconectată de către administrația penitenciarului. Dese ori, condamnații sunt nevoiți să-și facă rezervă de apă potabilă în sticle de masa plastică, care nu sunt suficiente la numărul mare de persoane;
- **o situație alarmantă a fost depistată în cazul repartizării alimentației în căldări de plastic care anterior au fost folosite pentru păstrarea vopselei;**

- insuficiența mobilierului, în majoritatea celulelor lipsește mobilierul strictul necesar pentru păstrarea lucrurilor personale;
- o îngrijorare sporită reprezintă și condițiile din baie. Baia este amplasată la et.1 și este dotată cu două dușuri, la toate lipsesc perele de duș. Baia era într-o stare insalubră.
- în majoritatea celulelor, saltelele au un grad avansat de uzură pe alocuri chiar și rupte.

Potrivit CPT-ului accesul, la momentul dorit, la toalete curate și menținerea unor standarde de igienă sunt componente vitale pentru un mediu uman. Apoi, deținuții trebuie să aibă un acces regulat la dotările de duș sau baie. Este de dorit ca apa curentă să fie disponibilă în interiorul celulelor. Suplimentar statuăm că Normele CPT, stipulează condiții minime de detenție în toate locurile unde deținuților li se cere să lucreze sau să trăiască, ferestrele trebuie să fie suficient de mari pentru a permite deținuților să citească sau să scrie fără să-și strice vederea, beneficiind de lumină naturală în condiții normale. Aceleași cerințe se referă și la lumina artificială. Totodată, ferestrele vor fi astfel construite încât să permită pătrunderea aerului proaspăt în celulă. De asemenea, deținuții trebuie să aibă acces la toalete curate, în condiții decente și să dispună de posibilități adecvate de a se spăla.

D4. DETENȚIA ÎN SECTORUL NR.4.

Condamnații potențial expus riscului de a fi agresat fizic, în mare parte, sunt separați de masa totală de condamnați, în conformitate cu art.206 Cod de executare al R.Moldova.

Membrii echipei de monitorizare au desfășurat interviuri în condiții de confidențialitate cu mai mulți deținuți din acest sector. Interviurile au avut loc atât în grupuri cât și individuale, utilizând mai multe tehnici de interviuare, pentru a identifica cele mai importante probleme cu care se confruntă deținuții respectivi.

În urma interviurilor, membrii echipei nu au primit careva alegeri privind aplicarea rețelilor de tratament sau abuzuri fizice din partea personalului penitenciarului față de condamnați.

Sectorul nr.4 este constituit din 16 celule locative, baie, curte de plimbări, etc. Celulele sunt preconizate pentru cazare a câte 2-4 condamnați. Blocurile sanitare din celule sunt separate de un perete până în tavan, fiind dotate cu ușă care asigură gradul minim de intimitate. Geamurile sunt din termopan, care permit pătrunderea luminii naturale. Unele celule sunt dotate cu dulapuri și noptiere însă aceste nu sunt suficiente pentru numărul total de condamnați. Plimbarea condamnaților la aer liber este asigurată zilnic cu o durată de 1-2 ore. A fost constatat faptul că condamnații izolați pe art.206 nu au acces la anumite activități didactice, sportive, religioase psihologice din motivul privării dreptului de se deplasa nestingherit pe teritoriul instituției. Din cauza numărului mare de persoane aflate la sine izolare, în unele celule predomină suprapopularea acestora. Totodată în mai multe celule a fost observat că sticla de la geamurile de termopan era cu crăpături. **În urma situației evaluate, echipa de monitorizare a ajuns la concluzia ca administrația penitenciarului nu depune eforturi suficiente pentru rezolvarea problemelor care conduc la autoizolare.**

D5. DETENȚIA ÎN IZOLATORUL DISCIPLINAR.

Izolatorul disciplinar dispune de 5 celule locative, a câte 1-2 paturi. La momentul vizitei în Izolator era plasată o persoană. Echipa de vizită a discutat în condiții confidențiale cu persoana aflată în izolator. Din cele relatate de către condamnat, sancțiunea disciplinară a fost aplicată de către administrația penitenciarului pe un termen de 5 zile pentru comportament violent. Acesta a comunicat că dorește strămutarea în alt penitenciar în condiții de siguranță mai bune. Nu a invocat alegerii de rele tratamente din partea personalului penitenciar. Pe perete, podea și gratiile celulei unde era plasat condamnatul sancționat disciplinar, au fost observate urme de **sânge**. Potrivit deținutului acestea au survenit în urma autovătămării. Prin aceste acțiuni, a manifestat dezacord cu acțiunile administrației întru soluționarea problemelor personale. Suplimentar, au fost observate resturi de pâine, mâncare și cioburi de sticlă pe jos. Potrivit angajaților, acesta a deteriorat geamul de sticlă la ieșirea din celulă. Starea de sănătate a deținutului era îngrijorătoare.

În opinia echipei de vizită, condițiile materiale din izolator sunt deplorabile. **În toate celulele izolatorului au fost constatate condiții de detenție nesatisfăcătoare. Acestea fiind reprezentate prin încăperi înguste, veceuri insalubre, podea de beton, geamuri stricate, lenjerie în stare deplorabilă și plapume insalubre. La fel, lipsește lumina artificială și agentul termic. În condițiile respective NU este oportună plasarea vreunei persoane, inclusiv pe perioade scurte de timp.**

E. DREPTUL LA SĂNĂTATE.

Primo, menționăm LIPSA/ insuficiența cadrelor medicale calificate în P1. La momentul vizitei, doar un singur medic care este și șeful secției medicale îndeplinea funcțiile respective pentru 320 condamnați !!! Potrivit informației furnizate de administrație, penitenciarul dispune de următoarele cadre medicale conform statelor: 1 funcție (șef, medic terapeut), 0,25 funcție (medic psihiatru), 1 funcții (felcer). În continuare rămân vacante 3 funcții de felceri, 0,5 funcție stomatolog și 0.5 funcție de farmacist. Lipsa angajaților medicali calificați este o problemă veche în instituția respectivă, din cauza salariului neatractiv, lipsa transportului public către penitenciar și amplasarea geografică a acestuia.

Serviciul medical este amplasată la etajul II, deasupra cantinei și constă din 5 cabinete medicale (*cabinetul șefului serviciului medical, cabinetul medicului terapeut, cabinetul stomatologic, cabinetul medicului psihiatru, sala de proceduri*). Accesul în serviciul medical este comun cu cel al sectorului de deservire gospodărească. Scara metalică care asigură accesul nu este acomodată pentru persoanele cu dizabilități. Blocul medical a fost recent renovat și urmează procedura de acreditare.

Serviciul de asistență medicală este asigurat prin activitatea 8 ore în zi a șefului serviciului medical și a asistentului medical. Din cauza deficitului de personal, serviciul de gardă nu este organizat. Medicii psihiatru activează 2 - 3 zile în săptămână.

Foto_OAP_Accesul spre serviciul medical_09.10.2019

F. CONCLUZII/ RECOMANDĂRI:

În conținutul *Observațiilor finale privind cel de-al treilea raport periodic al Republicii Moldova*, adoptate în cadrul reuniunilor 1600 și 1602 din 27 și 28 noiembrie 2017 de către Comitetul împotriva torturii, se accentuează că „ Republica Moldova trebuie să-și intensifice eforturile pentru a aduce condițiile din locurile de detenție la standardele internaționale, cum ar fi Ansamblul de reguli minime ale Națiunilor Unite pentru tratamentul deținuților (*regulile Nelson Mandela*), inclusiv prin asigurarea condițiilor materiale și de igienă adecvate pentru deținuți, inclusiv iluminare naturală și artificială suficientă, sisteme de canalizare și instalații sanitare adecvate, inclusiv veceuri și dușuri, încălzirea celulelor, ventilare suficientă, calitatea și cantitatea adecvată a mâncării, așternuturi, paturi și obiecte de igienă personală, îngrijire medicală, activități în aer liber și vizite ale membrilor familiei”.²

Avocatul Poporului amintește că, articolul 3 din Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale impune autorităților o obligație pozitivă care constă în a se asigura că orice persoană privată de libertate este deținută în condiții care sunt compatibile cu respectarea demnității umane, că modalitățile de executare a pedepsei nu supun persoana în cauză unei suferințe sau unei încercări de o intensitate care depășește nivelul inevitabil de suferință inerent detenției și că, ținând seama de cerințele practice ale detenției, sănătatea și bunăstarea persoanei sunt asigurate în mod corespunzător.

Sub acest aspect, în lumina competenței instituțiilor penitenciare, specificată la alin.(1) art.11 din Legea cu privire la sistemul administrației penitenciare, nr.300 din 21.12.2017, fiind organe ce asigură executarea pedepselor de către persoanele condamnate la închisoare sau la detențiune pe viață, precum și detenția provizorie a persoanelor față de care a fost aplicată măsura arestului preventiv sau sancțiunea arestului contravențional, ar rezulta că supraaglomerarea severă nu poate fi imputată exclusiv administrației instituției penitenciare.

Complementar, Comitetul European pentru prevenirea torturii și tratamentelor sau pedepselor inumane sau degradante în cel de-al unsprezecelea Raport general de activitate, a nuanțat: „**Faptul că un stat întemnițează un număr mare dintre cetățenii săi nu se poate explica într-un mod convingător printr-o rată ridicată a criminalității. Atitudinea generală a membrilor serviciilor responsabile cu aplicarea legilor și autoritățile judiciare trebuie, în parte, să fie responsabile. Trebuie, mai degrabă, revăzute legislațiile și practicile în vigoare în materie de detenție provizorie, de pronunțare a sentințelor, precum și multitudinea de sancțiuni non-privative de libertate disponibile. Aceasta este tocmai metoda preconizată de Recomandarea nr.R(99)22 a Comitetului Miniștrilor privind supraaglomerarea penitenciarelor și inflația populației din penitenciar.**

Constatăm că, în pofida eforturilor depuse de administrația Penitenciarului nr.1 pentru a întreprinde măsuri de a repara cosmetic unele celule din penitenciar, acestea suscită îngrijorări profunde ce comportă adoptarea unor măsuri administrative prioritare și decisive. Indiferent care ar fi dificultățile întâlnite la un moment dat, faptul de a priva o persoană de libertate implică întotdeauna obligația de a fi responsabil de ea. Respectarea acestei obligații de către autoritățile naționale este cu atât mai importantă că, articolul 3 din Convenție nu prevede restricții și nu admite nicio derogare, nici măcar în caz de pericol public care amenință viața națiunii. **Aceleași îngrijorări se referă și la lipsa personalului medical specializat în instituția penitenciară. O soluție iminentă este PRIORITARĂ.** În plus, în scopul *protejării integrității fizice și psihice* „Statele nu doar trebuie să se abțină de la provocarea relelor tratamente, dar și să adopte/întreprindă *măsuri preventive*, necesare

² Pct.18(c) din Observațiile finale privind al treilea raport periodic al Republicii Moldova, adoptate de Comitetul împotriva torturii la cea de-a 62-a sesiune (6 noiembrie – 6 decembrie, 2017)

pentru a asigura integritatea fizică, psihică și bunăstarea persoanelor private de libertate.”³ În pct.10 al rezoluției nr.72/163 din 19 decembrie 2017, Adunarea Generală a Națiunilor Unite a accentuat, în mod special, obligația statelor *de a întreprinde măsuri prioritare, decisive și efective, necesare prevenirii actelor de tortură, tratamentelor și pedepselor inumane sau degradante.*

Urmare a constatărilor echipei de vizită, Avocatul Poporului conducându-se de prevederile art.24 a Legii nr.52 din 03.04.2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul):

RECOMANDĂ:

- 1) A întreprinde măsuri **urgente** pentru înlocuirea **căldărilor din masă plastică** anterior utilizate pentru păstrarea vopselei – cu destinația actuală de vase de distribuție a hranei pentru deținuți;
- 2) A întreprinde măsuri organizatorice pentru repartizarea uniformă și asigurarea spațiului de cel puțin 4 m² pentru toți condamnații din penitenciar;
- 3) A asigura accesul la lumină artificială suficientă pentru condamnații din sectorul de deservire gospodărească;
- 4) A întreprinde măsuri pentru a dota celulele din Blocul locativ nr.1 cu mobilier necesar, în conformitate cu legislația în vigoare;
- 5) A identifica un spațiu nelocativ pentru depozitarea bunurilor persoanele ale deținuților din Blocul locativ nr.1;
- 6) A întreprinde măsuri pentru evaluarea și după caz, înlocuirea saltelelor care au un grad avansat de uzură din toate sectoarele locative;
- 7) A întreprinde măsuri pentru înlocuirea geamurilor deteriorate din sectoarele locative;
- 8) A asigura accesul neîntrerupt la apă potabilă, în special în blocurile locative;
- 9) A instala în baia blocului locativ nr.1 pare de duș;
- 10) A asigura accesul persoanelor cu dizabilități la Serviciul medical din penitenciar;
- 11) A delimita sau separa accesul la Serviciul medical de sectorul locativ;
- 12) A diversifica activitățile extra-regim pentru condamnații plasați conform art.206 Cod de executare.
- 13) A plasa Raportul respectiv în biblioteca Penitenciarului nr.1 Taraclia.

Executori:

Lilian Tudosan,
Consultant superior,
Direcția prevenirea torturii OAP / semnat /

Iurie Dubenco,
Consultant superior,
Direcția prevenirea torturii OAP / semnat /

Coordonat,
Alexandru Zubco,
Șef Direcție, Direcția prevenirea torturii OAP / semnat /

³ CtEDO, cauza Mouisel v. Franța, 2002.